

Hoe geloven in een ongeloofwaardige kerk?

Het geloofscentrum in Hove van de PE Immanuël had in een vrij toegankelijke bijeenkomst een lezing georganiseerd met Jos Moons s.j. over ‘Hoe geloven in een ongeloofwaardige kerk?’: een opvallende titel die me wel aansprak. Deze spreker had ik al eens eerder had gehoord in het project ‘Handelingen’. Jos Moons, jezuiet, is niet alleen verbonden aan de faculteit Theologie en Religiewetenschappen van de Universiteit van Leuven, hij is ook studentenpastor aan de Universitaire Parochie; hij is auteur van verscheidene werken over de actualiteit in de kerk én hij is op een hoog niveau betrokken in de voorbereiding van de bisschoppensynodes over synodaliteit. Voor zijn komst naar België – zeven jaar geleden – was hij parochiepriester in het bisdom Rotterdam.

1. Frustraties in de kerk

Zijn lezing begon over de moeilijke situatie waarin de kerk van vandaag verkeerd. Bij heel wat mensen heeft dit frustraties gebracht. Twee valkuilen duiken daarbij op, waarbij de spreker zich permitteerde om te spreken over een Nederlandse en een Vlaamse valkuil.

Een eerste valkuil is om er niet over te spreken, het probleem negeren en maar verder doen zoals gewoonlijk, en de kerk bevestigde deze redenering door te vragen om er voor te bidden.

Een tweede valkuil is om er wel over te spreken, en zodanig veel, dat het je geest zodanig geconditioneerd wordt, dat je mening ook je, dus de waarheid wordt, tot dat je klem loopt als de actualiteit anders loopt.

Het midden houden, je blijven informeren, over de grenzen heen kijken, positiviteit aanhouden maar toch kritisch durven zijn.

Hij somde ook verschillende bronnen van frustratie op: de te weinig genuanceerde uitzending ‘Godvergeten’, waarbij ‘vergeten werd, dat er bisschoppen wel al veel gedaan hadden, en dat het niet alleen een probleem in de kerk is, maar in heel samenleving. Andere kwesties die aanleiding zijn voor frustratie zijn: de houding van de kerk tegenover seksualiteit (Humanae Vitae), de plaats van de vrouw in de kerk (Synode over het gezin), de plaats van LGBTQ+, inspraak in de kerk, lege of gesloten kerken, saaie preken, on-hartelijkheid ...

2. Wat is ‘geloven in de kerk’

In het ‘Credo’, de geloofsbelijdenis, of ‘de twaalf artikelen van het geloof’, geeft de Latijnse tekst aan (minder in de Nederlandse vertaling) dat de essentie ligt in ons geloof in de éne God, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. De kerk heeft daarin het geloof in de ene heilige katholieke en apostolische kerk op hetzelfde niveau geplaatst, maar de geschiedenis heeft voldoende bewezen dat dat té hoog gegrepen is. De hiërarchie in de kerk is bevolkt met mensen, hoe goed ze ook gevormd zijn.

De kerk wordt vaak gezien als een massief, onwrikbaar blok. Dat steekt schril af met de kerk als ‘pelgrims onder weg’, of met ‘we zijn mensen van de weg’.

Een ander beeld van de kerk is een lichaam met ledematen, of in moderne termen, een netwerk. Alle onderdelen hebben hun betekenis en die kerk werkt pas echt als ze samenwerkt, synodaal dus.

Elders, maar ook in de kerk, laten we ons vaak leiden door de aantrekkingskracht van de leider. Een sterke leider volgen geeft een gevoel van veiligheid, maar heeft als nadeel, dat we ons hulpeloos gedragen als er een moeilijkheid opduikt. Die hulpeloosheid legde de spreker uit met een beeld van een hondje/katje dat zich op de rug draait en zich laat knuffelen.

Geloven is niet leunen op, maar is op eigen benen staan, is dus actief, is dus vooruit kijken, is de uitdaging van de toekomst aangaan, met de essentie voor ogen: het woord en het voorbeeld van Jezus. (vervolgd) (hvh377)

In de vorige bijdrage brachten we verslag van een lezing door Jos Moons sj over 'Hoe geloven in een ongeloofwaardige kerk?' Het eerste deel ging over de frustraties, die leven in een moeilijke periode zoals de kerk die doormaakt, bepalend kunnen zijn, maar ook het geloof in de toekomst kunnen vernietigen.

Bij het omgaan met die frustraties, verwees Jos Moons naar het rouwproces, zoals Elisabeth Kübler Ross (1926 2004) dat beschrijft. Zij onderscheidt in dat proces vijf fases: ontkenning, woede (verzet), onderhandeling, depressie (neerslachtigheid) en aanvaarding. Ieder afscheid, ieder verlies, ieder (verplicht) loslaten roept deze stadia op. Ze zijn er steeds maar komen steeds in heel verschillende doseringen voor. In de aanvaarding komt de ruimte om weer op je eigen benen te staan, om de toekomst weer tegemoet te zien.

De mens zit complex in mekaar. Met het beeld van Homer (uit 'The Simpsons') met een engeltje op de ene schouder en een duiveltje op de andere schouder, toont de spreker hoe verschillende gedachten in één mens verscholen zitten. Zo zullen, als we niet goed nadenken, gedachten ontwikkelingen, die misschien eerst logisch lijken, maar die, bij nader inzien, naast de kwestie zijn. We laten ons dan 'in de luren leggen door het kwaad', zoals hij het formuleerde.

Problemen moeten we durven en willen zien en benoemen. Vervolgens moeten we onze boot op de levenszee, verankeren in wat God is en God wilt, en dat iets vaak niet wat we zelf denken. Dat is zeker zo bij de actualiteit van vandaag. We noemen de situatie ernstig maar niet hopeloos.

Want God, de Geest is altijd aan het werk. Sommige zaken zijn nodig om God's heilswerk tot stand te laten komen. Grondig bezinnen is nodig maar niet genoeg: stilte en beleving, inzicht zoeken, écht luisteren naar mekaar maar vooral naar wat God tot ons zegt. God spreekt niet alleen tot ons via de bekende mediakanalen, maar juist langs wegen, die we vaak negeren of op neerkijken. Vanuit armoede, vanuit (lichamelijke) beperking, of via solidariteit en diaconie, liturgie en verkondiging, spreekt God vaak duidelijke taal. Maar horen en zien we dat ook?

Ik realiseer me dat deze weergave van de lezing van Jos Moons sj. (13 juni) niet eenvoudig klinkt, als je de lezing niet zelf hebt bijgewoond. Deze lezing kan je echter zelf beluisteren op You Tube, via de link: https://www.youtube.com/watch?v=04eS_hKTmcM Het is niet de lezing van die avond, maar van een eerdere lezing uit 2019 voor studenten aan de faculteit 'Theologie- en religiewetenschappen' in Leuven. (hvh378)